

«Режик-нацик». Історія режисера, що пережив облогу Маріуполя, донецькі в'язниці та повернувся в Україну. Частина 1. Окупація

Анатолій Левченко – відомий у Маріуполі театральний діяч. З його ініціативи 2015 року в маріупольському театрі, що мав статус «руського» цілу вічність, почалася нова епоха – сучасної української п'єси. Утім тривала вона недовго. Театральне середовище виявилось вороже налаштованим до українізації, а підтримки громади не вистачило, щоб якось вплинути на ситуацію. 2018 року [Левченка усунули з посади головного режисера](#), а пізніше й звільнили з театру. Згодом режисер заснував власний проєкт, але конфлікт не вичерпався.

Під час облоги Маріуполя, опікуючись сином з аутизмом і літньою тещею, Анатолій Левченко не зміг швидко евакуюватися. Його заарештували за доносом колишніх колег по сцені, які стали колаборантами. Майже рік він провів у донецьких в'язницях, і нарешті 2023-го виїхав з окупованих територій. Розповідаємо історію Анатолія Левченка, сьогодні – її першу частину.

Фото: з фейсбук-сторінки Анатолія Левченка

Анатолій Левченко під час прем'єрного показу вистави Енеїда в драматичному театрі

Маріуполя.

YouTube Channel

Далі – пряма мова Анатолія Левченка.

Я знав, що буде велика війна. Очевидно, якщо нічого не робити, то загроза з боку Росії сама по собі нікуди не дінеться. Не можна робити фонтани та фестивалі, як це було в Маріуполі з 2014 року, і майже не займатися захистом. Тероборону в нас по суті створили вже після 24 лютого. Я є членом громадської організації «Бойове братерство України», наприкінці осені ми були в будівлі школи, яку передали місцевій бригаді ТрО. Вона була вкрай занедбана, і командири не знали, що з цим робити. Полковник звертався до мерії з питаннями облаштування та допомоги, але їх, як кажуть, відфутболили.

Фото: із фейсбук-сторінки Анатолія Левченка

Анатолій Левченко і члени ГО Бойове братерство під час відвідин школи, що була передана ТрО

Фото: із фейсбук-сторінки Анатолія Левченка

Проте як, мабуть, і більшість людей, я довіряв офіційній інформації. Якщо президент приїжджає до Маріуполя і каже, що все буде нормально, то ти цьому віриш. Ця віра вона могла нас убити, як убила багатьох маріупольців, що потрапили в пастку.

Повномасштабне вторгнення заскочило нас у квартирі на 9-му поверсі стандартної панельки. З наших вікон було добре видно Азовсталь і всю східну частину міста. Ми жили вчотирьох: я, моя дружина Аня, її мати Валентина Сергіївна та наш син Артем. Артем є невербальним аутистом, а тещі було на той момент 90 років.

24 лютого я ще не второпав до кінця, що саме відбулося. Щось там обстрілюють, ведуться бойові дії цілої картини не склалося. Мені подарили чимось рік менше на літньому березі

Сьогодні дні, цілі картини не склалися. Імени подзвонив кум, він мешкав на лівому березі, сказав, що по них стріляють. Я намагався його заспокоїти, бо вважав, що нас хтось має обороняти, що ситуація якось нормалізується. 26 лютого зв'язок перервався, потім зупинився транспорт, зникли світло, вода, газ. Тоді вперше я пошкодував, що не маю авто, бо вибратися такій родині, як моя, в інший спосіб було нереально.

Половинка хліба коштувала 180 гривень

Як не стало води, я почав ходити до офісу водоканалу, звідти до мене один квартал. Щодня водій автоцистерни привозив воду, черги були шалені. Фактично всі люди, що жили поблизу, йшли туди, бо більше ніде було взяти воду. Натовп вишикувався в три-чотири ряди від водоканалу до самого трамвайного кільця. Це приблизно 200–300 метрів, у такій черзі можна було легко простояти 8 годин.

Той водій їздив десь до середини березня, пізніше ми бачили, що його машину розстріляли. Після того я ходив шукати воду на драмтеатр, на Аджахи. Ну і, звісно, ми топили сніг.

Запасів їжі майже не було. Ми не запасалися, бо навколо було багато магазинів і ринок. Але ринок швидко припинив роботу. Найближчий до нас супермаркет «Дзеркальний» працював перші дні, але потім закрився. Власники забарикадували вхід, щоб його не розмародерили. Звісно, це не врятувало. Його розграбували, і я брав участь. На той момент уже просто нічого не можна було дістати з їжі. Абсолютно. Хтось каже: «Там зламали "Дзеркальний"». Я побіг туди. Усередині стояв жахливий сморід, бо всі продукти пропали. Оці всі елітні осетри та форелі, м'ясо, все, що було заморожено, молочна продукція – все зіпсувалося. Це все могли продати і допомогти багатьом людям протриматися якийсь час. Але ні, магазин просто закрили.

Це мене роздратувало. Бо в мене особлива дитина, і виявилось, що годувати сина нічим. От він їсть отакий конкретний сирок і ніякий інший. Це його звичайний раціон, нічого тут не зробиш. У нас було трішки борошна і соняшникової олії. Як і всі, ми спускалися з 9 поверху на вулицю, смажили на багатті коржики. На третій день Артем відмовився їх їсти. У нас дивом лишилося пару кілограмів цукерок. Тож два місяці він їв цукерки і пив воду. Схуд на 20 кілограмів і останнім часом здебільшого лежав, бо сил було обмаль.

Фото: із фейсбук-сторінки Анатолія Левченка

Анатолій Левченко із сином Артемом

Десь наприкінці березня збоку кондитерської фабрики, у вікні, відкрили крамничку. Половинка чорного хліба коштувала 180 гривень, пів кіло цукру – 200 гривень. Ми з дружиною стояли в черзі. А що робити? Їсти треба. Приїхали українські військові, поглянули на все це, потім шмальнули в повітря: «Наживаєтесь, суки!» А ті нічого, торгували далі. Цигарки були також дефіцитні. Пачку цигарок я купив одного разу за 500 гривень. Але вибору ніякого, хочеш курити – ось тобі.

Загинемо, то загинемо, що зробиш

8 березня чоловіки з нашого дому розстрожили квітковий магазин поблизу, витягнули квіти й усім роздарували. Моя дружина назвала їх романтиками. Того самого дня, за моїми спогадами, літаки почали бомбити Азовсталь. Це відбувалося кожного дня, цілодобово, іноді без перерв. Одного дня я нарахував 60 вибухів. Сипали туди бомби нон-стоп.

Увесь цей час ми були у своїй квартирі на 9 поверсі. Якщо Артема кудись повести, то забрати назад буде дуже важко. А ще теща 90 років. Спускатися з ними з 9 поверху і повертатися назад по кілька разів на день – уже тільки це нереально. А якби ми і дісталися того, що називали сховищем, то потім треба було по драбині спуститися на глибину 5 метрів. Туди звичайній людині не просто забратися, що казати про тещу чи мого сина. Тому ми вирішили: загинемо, то загинемо, що зробиш.

Невербальний аутизм означає, що дитина не розмовляє, це

одна з крайніх проявів цього синдрому. За попередні шість

«Режик-нацик». Історія режисера, що пережив облогу Маріуполя, донецькі в'язниці та повернувся в Україну. Частина 1...
одип з крайніх проявів цього синдрому. За попередні шість років ми вивчили шість слів, а слово «стріляють» Артем вивчив за два місяці.

Аутисти і так вкрай погано переносять гучні звуки, у нас була проблема, коли сусід щось ремонтував. Коли почалися обстріли, він почав вити, наче звір. І міг вити по кілька годин.

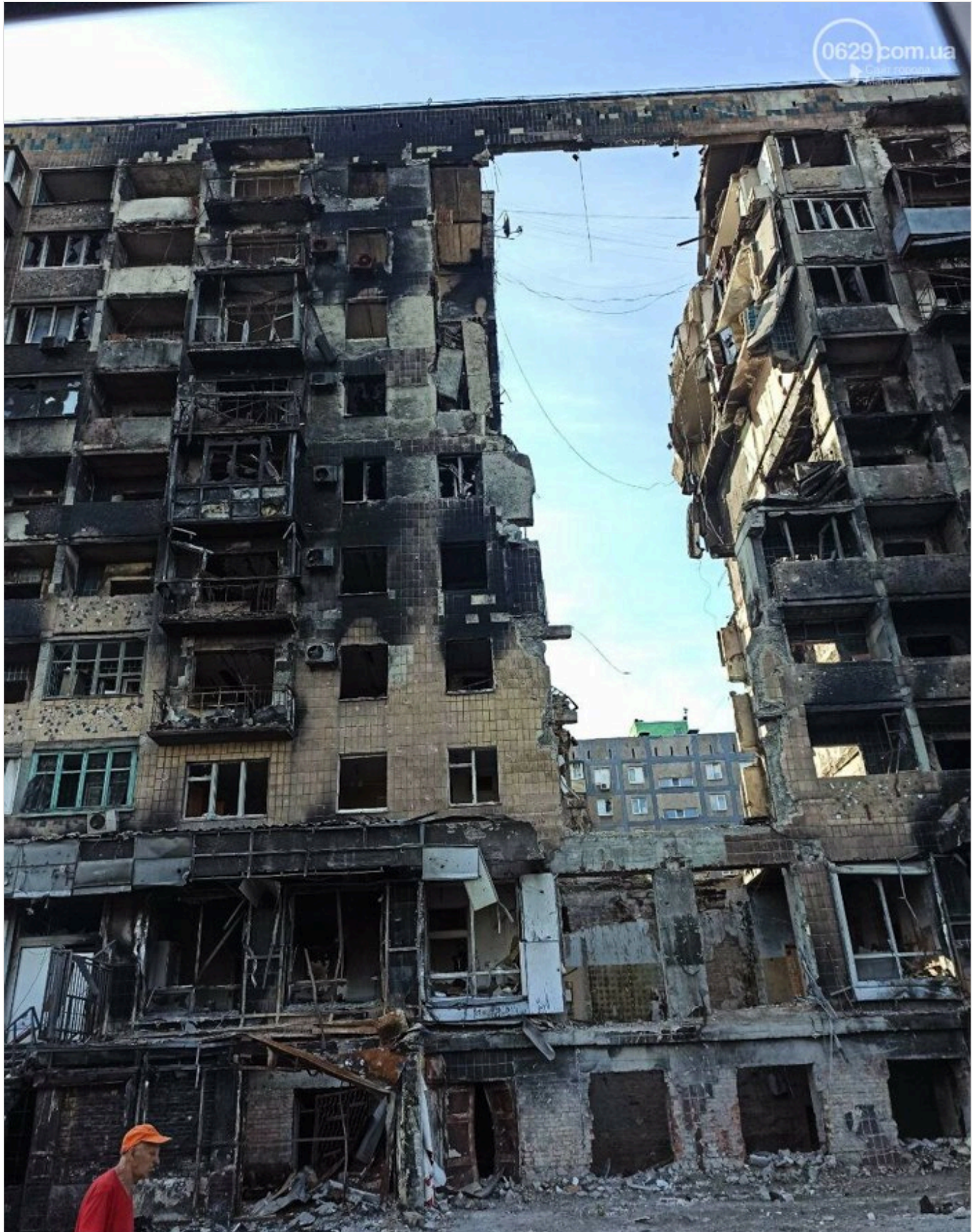

Фото: 0629.com.ua

Зруйнований авіабомбою будинок по пр. Металургів. На задньому плані в отворі видно будинок Анатолія Левченка

Однієї ночі в сусідній з нами будинок по проспекту Металургів влучила авіабомба. Ми спали, вибух був дуже сильний. Після нього двері у квартирі перестали зачинятися, але наші вікна виходили на протилежний бік, тому, на щастя, скло в нас не вилетіло. Вранці ми вийшли та побачили цей жах: не було цілого під'їзду, від 9 до 1 поверху. Люди з того будинку займали вільні квартири в нашому, намагалися жити далі. Пізніше, за словами емнеесників з Пітера, які розбирали завали, там знайшли 17 тіл. Але ще було дуже багато фрагментів – це люди, яких розчавило та перемолото в тому пеклі. Скільки там загинуло насправді, вже ніхто ніколи не дізнається.

Мені шкода безвинних людей, що там загинули, але сам театр – ні

Виходити з дому доводилося кожного дня, бо вода та їжа самі не придуть. Одного дня в березні хтось мені сказав, що зламали склади центрального ринку, вони були під будівлею критого корпусу. Побіг туди. На перехресті вулиць Металургів та Митрополитської стояв російський танк, з прапором. Я вибіг і вперся в нього очима. І мене він не зупинив. На складах люди хапали все, що потрапить під руку, все навпомацки, бо світла не було. Коли я вже повертався, то побачив, що той танк уже підбитий. Я здивувався, але того самого дня його прибрали. І не просто прибрали, а навіть помили водою те місце на дорозі, де він стояв.

Фото: Радіо Свобода

Зруйнована будівля драматичного театру в Маріуполі

У драмтеатр влучили того єдиного дня, коли я сказав дружині: «Піди з Артемом десь прогуляйся». Вона йшла з ним повз драмтеатр, коли він був ще цілий, а поверталася – його вже розбомбили. Аня приходить додому і розповідає, що дах драмтеатру лежить поруч на вулиці. Пам'ятаю, що ходив туди по воду 14 березня, за два дні до трагедії. Заглядав до глядацької зали, там було дуже багато людей, думаю, сотень п'ять. Я знаю, що з балконами в залі було 600 з чимось сидячих місць. А в ті дні був повний партер, коридори, гримерки – всюди були люди.

Фото: надано автором

Партер драматичного театру в Маріуполі під час показу вистави

Я пропрацював в драмтеатрі багато років, але особливих сентиментів до нього як установи і будівлі не маю. У трупі та серед керівництва було багато тих, хто співпрацюватиме з окупантами.

Сергій Мусієнко, Володимир Кожевніков і ще 20 людей працюють на ворога зараз. Для мене це не є несподіванкою. Абсолютно. Мені дуже соромно за Валерія Сарбея, зараз він читає вірш «Клеветникам России».

Мені шкода безвинних людей, що там загинули, але сам театр – ні.

Зайшли люди з білими пов'язками

У другій половині березня в наш район просто зайшли люди з білими пов'язками. Смажимо ми на під'їзді коржики, а на стоянці зупиняються танки денеерівців. Ми з цими танкістами потім спілкувалися, вони до нас ходили чай пити. Один з них, Рома його звали, з якогось села (не пам'ятаю, звідки точно), розповідав, що їх підняли за тривоною і вони поїхали. Куди поїхали, навіщо поїхали, вони не знали. Одного разу він видав: «Я думав, ми сюди звільняти приїхали, а це п@ць якийсь, навіщо ми сюди прийшли?» Потім дружина мені каже: «Диви, є все-таки люди серед них з не до кінця промитими мізками». А іншого разу Рома з гордістю повідомив: «Я сьогодні море побачив». Отак і сказав.

Танкісти біля нас влаштували собі базу, їздили звідти на «завдання». Наприклад, могли виїхати провулком і гатити в будинок на вулиці Куїнджі. Це не був бій – вони просто лупили по будинку. Також з того місця стріляли з "Града" в бік Азовсталі. Після "Градів" приїжджали танки і гатили по будинках.

Одного разу у двір заїхали інші денеерівці. Ми це бачили, був сонячний гарний день, всі готували на багатті. Один з них підходить: «Ану посуньте свої каструлі». Туди ставить гранатомет і починає фігачити по універмагу. Люди шоковані: «Ви що робите? Що відбувається?» А він каже: «Там щось мигнуло, можливо, снайпер». Якось біля нас упала міна – біля сусіднього під'їзду сім трупів. А моєму сусіду Дмитру прилетів уламок у стегно, він лишився інвалідом. Виявилось, що це їхні ж стріляли і промазали.

[Урятуватися з Маріуполя. Як маріупольський художник евакуювався з дружиною, трьома дітьми та котом Гогеном](#)

Узагалі з лютого по травень я бачив українських військових у нашому районі лише раз. Поруч не було ніяких позицій чи опорних пунктів.

Добрий день, я з ФСБ

Моя теща Валентина Сергіївна померла 2 квітня. Ми поховали її на газоні під нашим під'їздом. Вона була дуже стара і, скоріше за все, померла від виснаження, емоційного та фізичного. Відспівали її залпи російських "Градів", окупанти щовечора насипали в бік Азовсталі.

У квітні – на початку травня було зрозуміло, що бої від нас віддаляються. Усе відбувалося за тим самим сценарієм: гатили з "Градів", танків і мінометів. Автомат я чув один раз. Вони

намагалися знести все артилерією перед тим, як заходити. Це все проспектом Миру котилося від нас у бік будівлі ДТСААФ та Азовсталі.

Черги за гуманітарною допомогою біля МЕТРО в Маріуполі. Весна 2022 р.

На початку травня окупанти почали привозити якусь гуманітарну допомогу. В такий спосіб вони ще намагалися нас реєструвати, бо видавали її за паспортом. Вранці ти йдеш записатися, стоїш 6–8 годин і, можливо, через кілька днів отримаєш коробку з пакетом гречки, цукром і пляшкою олії.

Стоїш у черзі і чуєш, до когось за спиною кажуть: «Добрий день, я з ФСБ. Ви бачили, хто по драмтеатру стріляв? А там були націоналісти?» І це питають у пенсіонерів по 60–70 років.

Нам пощастило, що сусід мав зарядний пристрій на сонячній батареї, і ми могли заряджати телефони, але користі від цього було мало. Єдине, що іноді ми могли спіймати радіо, російське або донецьке. По радіо казали, що Маріуполь упав, Україна програє, а також кілька годин поспіль з кавказьким акцентом казали: «Люди, виходьте на пункт збору на Таганрозьку трасу для евакуації в Новоазовськ». Абсолютно нічого, що відбувається поза межами Маріуполя, ми не знали, але знали, що виїхати в бік Запоріжжя ще можна. Проте для цього потрібно було пройти фільтрацію.

Мені надягнули пакет на голову і повели вниз до машини

У травні, не пройшовши фільтрацію, виїхати було вже неможливо. Без їхнього папірця ніякий блокпост ти перетнути не зможеш. Найближчий пункт фільтрації був у Мангуші, за 20 кілометрів від нас. Нарешті ми знайшли людину з машиною, що погодилася допомогти нам. 17 травня ми поїхали на фільтрацію, щоб мати можливість утекти з Маріуполя.

Довелось заплатити по 700 гривень за кожного, щоб не стояти в черзі. Ми мали везти зі собою Артема, а для нього це справжня екзакуція. Якби ми стали в чергу, то були б у шостій сотні. На фільтрації ти даєш паспорт, потім у тебе знімають відбитки пальців. Треба прикласти руку. Артем кричав, звісно, йому ж не поясниш, що від нього хочуть. Чоловіків роздягали, дивилися татуювання.

Талон про проходження фільтрації

Зрештою, ми пройшли фільтрацію і приїхали додому. Той чоловік, який возив нас до Мангуша, пообіцяв відвезти до Запоріжжя. Гроші на це в нас були, слава богу. Домовилися їхати 21 травня, але не встигли.

Уранці 20 травня дружина пішла за продуктами. У двері постукали, я подивився у вічко, там стояли люди у формі. Артем був в іншій кімнаті. Я відчинив, мені відразу приставили до живота пістолет: «Ах ти сука...» І щось там таке прошипів. Вони вломилися у квартиру, стали обшукувати. Я запитав: «Чи є у вас дозвіл на обшук?» На це мені щось грубо відповіли, щоб я заткнувся: «Збирайся, пішли». Я пояснив, що в мене син-інвалід, попросив дочекатися дружину. Але вони відповіли, що їх це не хвилює. Пішов до сусідки, добре, що ми були в гарних стосунках, – вона погодилася посидіти з Артемом, поки повернеться Аня. Мені надягнули пакет на голову і повели вниз до машини.

Урятуватися з Маріуполя. «Усю ніч снаряди летіли над головами, теща читала "Отче наш", а я подумки співав гімн України»

Пізніше я дізнався, що на мене написали донос. Через нього моє прізвище взяли на олівець, але вони не знали адресу. Проходячи фільтрацію, я засвітив свою прописку – так мене і знайшли. У СІЗО слідчі показали мені донос, закривши рукою «автора», але я здогадуюся, хто це.

Продовження історії - [Частина 2](#) і [Частина 3](#).

[Іван Станіславський](#), журналіст

3 коментарів

Сортування Найстаріший

Додайте коментар...

Елена Надеждина

Страшні спогади...

Позначка «Подобається» · Відповісти · 1 р.

Александр Анищенко

Все так. буцімто це я писав. Все точно, тільки в менен теща таки не вмерла, а в гуманітарці було трохи більше, ніж автор вказав. Жах, а не спогади!

Позначка «Подобається» · Відповісти · 1 р.

Елена Теплякова

Читаю та сльози л'ються самі, усі ці картини стають перед очима... Моя родина знаходилася як раз у домі по вул. Куїнджи поряд бб школа. Танк ворога стяв у нас у дворі і крутячи своєю башньою готів по домах... Це був жах. Потім коли затихло, ми вибрались з підвала, бо задихалися від диму пожежі.... але у дворі ми побачили, що навкруги все палає. Здавалося, що ми у Пеклі!!!!

Позначка «Подобається» · Відповісти · 2 · 1 р.

[Плагін коментарів Facebook](#)

НОВИНИ ПАРТНЕРІВ

Перспектива 30-денного перемир'я - реакція Кремля

Людам з інвалідністю підвищили пенсії. Деталі

Дата вступу України до ЄС вже відома – Стефанішина

Чи зможе Росія зберегти захоплені території України: заява Дуди

Рубіо зробив заяву стосовно диктатора Путіна: що він сказав

Під Києвом завершується будівництво нового комплексу

ТЕМИ: [МАРІУПОЛЬ](#), [ВІЙНА З РОСІЄЮ](#)